

TÜRKMENISTANYŇ YLYMLAR AKADEMIÝASY
ACADEMY OF SCIENCES OF TURKMENISTAN
АКАДЕМИЯ НАУК ТУРКМЕНИСТАНА

PÄHIM-PAÝHAS UMMANY MAGTYMGULY PYRAGY

*Gündogaryň beýik akylalary we nusgawy şahyry Magtymguly Pyragynyň
doglan gününüň 300 ýyllygy mynasybetli geçirilýän
halkara ylmy maslahatyň makalalar ýygyndysy*

2024-nji ýylyň 18-nji maýy

II

Aşgabat
“Ylym” neşirýaty
2024

Currently, Turkmenistan is actively preparing to celebrate the poet's anniversary. Prominent figures of science and art from all over the world will be invited to forums, conferences, and round tables dedicated to this event. These events will serve as the basis for further dissemination of Magtymkuly's creativity and expansion of areas of cultural interaction with other countries.

Нязик Сарыева
(Туркменистан)

ТВОРЧЕСТВА МАХТУМКУЛИ В РАЗВИТИИ МЕЖКУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЕЙ ТУРКМЕНИСТАНА

В ходе пленарного заседания 42-й сессии Генеральной конференции ЮНЕСКО 21 ноября участники приняли резолюцию о включении празднования 300-летия со дня рождения поэта Махтумкули Фраги в 2024-2025 годах в Список знаменательных дат ЮНЕСКО. Это событие является ярким подтверждением признания творчества поэта и мыслителя в развитии международного сотрудничества и его влияния на формирование мирового культурного наследия.

Творчество туркменского классика занимает важное место в истории культуры Центральной Азии. Объявление ТЮРКСОЙ 2024 года годом Махтумкули свидетельствует о значительной роли творчества поэта в жизни и культуре тюркоязычных стран мира.

В настоящее время Туркменистан активно готовится к празднованию 300-летия поэта. На форумы, конференции, круглые столы, посвященные этому событию, будут приглашены видные деятели науки и искусства со всего мира. Эти мероприятия послужат основой для дальнейшего распространения творческого наследия поэта в мире, расширения сфер культурного взаимодействия с другими странами.

Çemen Baýryýewa
(Türkmenistan)

MAGTYMGULYNYŇ GOŞGULARYNDAKY HABARYŇ TÜRKMEN WE IŇLIS DILLERINDE AŇLADYLYŞY

Hormatly Arkadagmyzyň ýörite karary bilen 2017-nji ýylyň 22-nji dekabrynda tassyklanан “Türkmenistanda daşary ýurt dillerini okatmagy kämilleşdirmegiň Konsepsiýasy” bagtyýar zamanamyzyň beýik ýörelgeleriniň esasynda hormatly

Prezidentimiziň Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň parasatly baştutanlygynda üstünlikli durmuşa geçirilýär. Bu möhüm resminama laýyklykda, talyplara daşary ýurt dillerini öwrenmek üçin ähli mümkinçilikler döredilýär.

Islendik dili hünär hökmünde özleşdirmek üçin onda ulanylýan leksik birlikleri, durnukly söz düzümlerini, sözleriň gurluşyny hem-de grammatik kategoriýalary düýpli öwrenmek zerur. Bu babatda öwrenilen nazary bilimleri şol dilde ýazylan dürli mazmunly tekstleri içgin seljermek arkaly amaly taýdan berkidip bolar.

Beýik şahsyýetleriň döredýän ajaýyp eserleri her diliň ulanylyş gerimini giňeltmäge, kämilleşdirilmegine itergi berýän çeşmeler bolup hyzmat edýär. Türkmen halkynyň ruhy-medeni mirasyny, nusgawy edebiýatyny beýik filosof, şahyr Magtymguly Pyragysyz göz önüne getirmek asla mümkin däl. Akyldar şahyr Magtymguly – nusgawy edebiýatymyzyň naýbaşy wekiliniň dünýä edebiýatynyň altyn hazynasyna goşulan goşgulary çeperçiligi, many taýdan çuňlugy, milli özboluşlylygy we ynsanperwer garaýyşlary beýan edýän mazmun baýlygy bilen tapawutlanýar.

Häzirki döwürde şahyryň eserleri terjimäniň nazaryýetiniň we amalyýetiniň gazananlaryna esaslanýan usullaryň önümlü ulanylmagynda dünýä dillerinde ýaňlanýar. Akyldar pederimiziň eserleriniň asyl nusgalaryna olaryň dünýä dillerine edilen terjimeleriň barabarlygyny seljermek deňeşdirme hem-de degşirme dil bilimi üçin derwaýys meseleleriň çözümlerini delillendirmäge mümkinçilik berýär.

Türkmen diline mahsus grammatik gurluş, many we mazmun özboluşlylygy agzalan ugurlarda düýpli ylmy derňewleriň geçirilmegini, amaly ähmiýetli teklipleriň hödürülenmegini talap edýär. Kyssa eserleriniň terjimesinden tapawutlylykda, şygrylaryň, hususan hem nusgawy edebiýatyň şygry eserleriniň terjimesinde has uly kynçylyklar ýüze çykýar. Terjime sungatynda dilleriň kada-kanunlaryna dogry eýermek, beýleki dilde ýerlikli ekwiwalentleri tapmak, leksika-grammatik özgertmeleri (transformasiýalary) esaslandyrylan düzgünlere laýyk ulanmak esasy wezipeler hökmünde kesgitlenýär. Mundan başga-da asyl nusganyň mazmundaky milli-medeni aýratynlyklaryň hemişe göz önünde tutulmagy hem möhüm talap bolmagynda galýar.

Dil nazaryýetinde döp bolan ýörelgelere laýyklykda, garyndaş diller deňeşdirme usuly, garyndaş däl diller bolsa degşirme usuly esasynda derňelýär. Olaryň ulanylmagynda derňew geçirmek düýpgöter tapawutly çemeleşmäni talap edýär. Dilleriň degşirme derňewi lingwistik barlaglaryň çäklerini has-da giňeldýär, onda garyndaş däl dillere mahsus meňzeşliklere we tapawutlara hemmetaraplaýyn häsiýetnama berilýär.

Garyndaş däl we gurluş babatda tapawutly dilleriň degşirme derňewiniň umumy ýörelgelerini hem-de usullaryny işläp taýýarlamak dil biliminde derwaýys ugurlaryň biri.

Çemen Baýryýewa
(*Türkmenistan*)

**COMPARATIVE STUDY OF THE PREDICATE
IN THE POEMS OF MAGTYMGULY PYRAGY (BASED ON
THE MATERIAL OF ENGLISH TRANSLATIONS)
IN TURKMEN**

During the Era of the Revival of the New Epoch of the Powerful State, famous personalities of the Turkmen people, the life and work of our classical poets are being studied scientifically, and their precious heritage is available to our people.

In recent years, a comparative and contrastive study of various aspects of language interaction has become widespread. One of the important problems of language contacts is the study of the functional properties of the predicate in the comparative terms.

The article deals with the comparative study of the types of predicate in the poems of Magtymguly (based on the material of English translations) in Turkmen and English. The types of the predicate of both languages are reasonably analyzed by the examples of Magtymguly's poems, as well as the ways and means of their equivalent conveyance to English for the purposes of teaching, theory and practice of translation.

Чемен Байрыева
(*Туркменистан*)

**СОПОСТАВИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СКАЗУЕМОГО
В СТИХОТВОРЕНИЯХ МАХТУМКУЛИ ФРАГИ
(НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКИХ ПЕРЕВОДОВ)**

В эру Возрождения новой эпохи могущественного государства на научной основе изучаются известные личности туркменского народа, в частности, жизнь и творчество наших поэтов-классиков.

В современной лингвистике широко используются различные методы языкового анализа. В последние годы широкое распространение получило сравнительное и сопоставительное исследование различных сторон языкового взаимодействия. В статье рассматривается сравнительное исследование типов сказуемого в стихотворениях Махтумкули (на материале английских переводов) на туркменском и английском языках. На примерах стихотворений Махтумкули аргументированно анализируются типы сказуемого обоих языков,

a также способы и средства их эквивалентной передачи на английский язык в целях обучения теории и практики перевода

Maral Ataýewa
(*Türkmenistan*)

MAGTYMGULY PYRAGYNYŇ WE PUŞKINIŇ DÖREDIJILIKLERINIŇ UMUMYLYKLARY

Magtymguly bakylygyň şahyrydyr. Şahyryň döredijiliginiň beýikliginiň önünde adamyň ýadyndan köp zady alyp bilýän wagt hem güýçsüzdür. Magtymgulynyň şeýle meşhurlygynyň sebäbi, eseriniň hiç kime biperwaý galmazlygy, aýratyn yhlasy, aralaşmagy, Watana, halkyna bolan yhlasy bilen millionlarça okyjyny özüne çekýär. Onuň şygrylary şatlyk we gynaňç pursatlarynda hem okalýar. Soňky ýyllarda Magtymgulynyň Galkynyş, Agzybirlik we Şygryýet günü giňden belenilýär. Şahyr çuňňur watançylygyň, mukaddesligiň, ýagşylygyň we adatyň nyşanyna öwrüldi.

Magtymguly ene topragy we halky üçin ajaýyp geljegi arzuw edipdi. Ol türkmenleriň dürli ylymlary özleşdirjekdigine we köp asyrlara aralaşjakdygyna berk ynanýardy. Onuň ajaýyp welilikleri hasyl boldy.

Magtymgulynyň eseri dürli mowzuklary we liriki poeziýany özüne alýar. Onuň eserlerinde söýgi sözleri uly orny eýeleýär. Bu aýlawdaky köp goşgular özboluşlylygy we yhlasy bilen okyjyny özüne çekýän söýgi we liriki poeziýanyň mysallarydyr. Şahyryň liriki goşgularynda köplenç, belli bir gahryman, ýagny onuň söýgüli gyzy Meňli bar. Söýgi sözleri näziklik we hyjuwdan doly, şahyr Meňliniň gözelligini, ruhy jady syny wasp edýär, aýrylyşmagyň gynanjyny, terk edilen söýgüniň görgülerini, onuň bilen duşuşmak islegini beýan edýär. Magtymgulynyň meşhurlygy Türkmenistanyň serhedinden geçdi. Eserleriniň köp dile terjime edilmegi netijesinde, onuň goşgulary daşary ýurtlarda millionlarça okyjylara mälim boldy. Magtymguly Pyraga “türkmen Puşkini” hem diýilýär we beýik zehiniň ykrar edilmegi tötänleýin däldir; sebäbi onuň danalygy bakydyr.

Puşkin Russiýa üçin türkmenleriň Magtymgulusy ýalydyr. Magtymguly ilkinji gezek ýönekeý adamlar üçin elýeterli we düşnükli halk dilini edebiýata girizdi. Magtymguly we Puşkin türkmen we rus halklarynyň durmuşynda edebiýatyň ähmiýetini ýokary galdyrdylar. Dürli döwürde ýaşap, dürli dillerde gürleýän Puşkin we Magtymguly Pyragy, adamzat durmuşynyň ähli döwürlere we halklara mahsus bolan ebedi meselelerini çözdüler. Iki beýik şahyr hem bir Zeminde, şol bir Asmanyň astynda ýaşayan halklaryň doganlyk jebisligini höwes bilen çagyryýardy we ýagşylygyň we rehimdarlygyň ýeňşine ynanýardy. Şonuň üçin hem goşgularynda döredijiliginiň ölmezligi hakda ýazypdyrlar.